

Millî Eğitim Bakanı Hasan-Âli Yücel'in Hayatı, Eserleri ve Eğitim İle İlgili Görüşlerinin İncelenmesi

Ahmet Bodur

MEB Eğitim Yöneticisi

boduroqlu@gmail.com, ORCID:0009-0007-7371-4388

Gülhan Akdeniz

Sınıf Öğretmeni

gulhanakdeniz8@gmail.com, ORCID:0009-0006-5037-6024

Mehmet Çetin

Sınıf Öğretmeni

boduroqlu@gmail.com, ORCID:0009-0005-8100-6264

Özet

Hasan-Âli Yücel, 17 Aralık 1897'de İstanbul'da doğmuştur. Babası Posta Telgraf Müfettişi Ali Rıza Bey, annesi Neyire Hanımdır. 1901 yılında dört yaşında iken Laleli'deki Yolgeçen Mektebine, 1906 yılında dokuz yaşında iken Mekteb-i Osmanî'ye gitmiştir. Mekteb-i Osmanî'yi 1911 bitirdikten sonra Vefa İdadisi'ne gitmiştir. 1 Mart 1935 tarihinde İzmir Milletvekili olarak TBMM'ye giren Hasan-Âli Yücel, 28 Aralık 1938 tarihinde Maarif Vekilliği (Millî Eğitim Bakanlığı) görevine getirilmiştir. 41 yaşında iken başladığı bu görevi 12 Ağustos 1946'ya kadar yürütmüştür. Yücel bu süreç içerisinde, yıllardır üzerinde çalıştığı eğitim faaliyetlerini gerçekleştirme imkânı bulmuş, bakanlığı döneminde İsmet İnönü'nün de desteğini alarak Kemalist ilkeler doğrultusunda hümanist reformları yürütmüştür. 5 Ağustos 1946'da bakanlıktan istifa etmiş, milletvekili olarak görevini sürdürmüştür. 7 yıl 7 ay süren bakanlığı döneminde ilköğretim, halk eğitimi, köy eğitimi, sanat eğitimi, teknik eğitim, güzel sanatlar, yayın, yüksek öğretim seferberliği ve pek çok alanda önemli faaliyetler yürütmüştür. Eğitimin tüm kademelerinde; ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimde önemli girişimler olmuştur. Köy Enstitüleri kurulmuş, köy okullarının sayısı artırılmış, ders kitapları ve müfredatları düzenlenmiş, öğretmen yetiştirilmesi konusuna önem verilmiş, üniversite, birçok fakülte ve yüksekokullar açılmış, mesleki ve teknik öğretiminin artmasına önem verilmiştir. Bakanlığı döneminde faaliyete geçen ve Türk eğitim tarihine iz bırakan Köy Enstitüleri, Millî Eğitim Bakanı Hasan-Âli Yücel ve İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç'un emeği, öncülüğü ve desteği ile kurulmuştur. Enstitülerin eğitim, sanat, kültür, siyasi ve sosyal alt yapısında ve TBMM'de tartışmalarda Yücel, uygulamalarda ve Enstitü kuramının oluşturulmasında Tonguç yer almıştır.

Anhtar Kelimeler: Hasan-Âli Yücel, Eğitim, Millî Eğitim

An Examination of the Life, Works and Views of Hasan-Ali Yücel, the Minister of National Education, on Education

Abstract

Hasan-Ali Yücel was born on December 17, 1897 in Istanbul. His father is Postal and Telegraph Inspector Ali Rıza Bey and his mother is Neyire Hanım. in 1901, when he was four years old, he went to the Yolgechen School in Laleli, and in 1906, when he was nine years old, he went to Mekteb-i Osmani. After graduating from Mekteb-i Osmani in 1911, he went to Vefa Idadisi. March December 1, 1935 Hasan-Ali Yucel entered the Parliament as a deputy Izmir, on December 28, 1938 he was appointed Deputy of Education (Ministry of National Education). He started this task when he was 41 years old and held it until August 12, 1946. Within this process, Yücel had the opportunity to carry out the educational activities he had been working on for many years, and carried out humanist reforms in accordance with Kemalist principles with the support of Ismet İnönü during his ministry. He resigned from the ministry on August 5, 1946 and continued his duty as a deputy. during the period of his ministry, which lasted 7 years and 7 months, he carried out important activities in primary education, public education, village education, art education, technical education, fine arts, broadcasting, higher education mobilization and many other fields. At all levels of education; there have been important initiatives in primary, secondary and higher education. Village Institutes were established, the number of village schools was increased, textbooks and curricula were organized, importance was given to teacher training, universities, many faculties and colleges were opened, importance was given to increasing vocational and technical education. The Village Institutes, which were put into operation during the Ministry period and left a mark on the history of Turkish education, were established with the efforts, leadership and support of the Minister of National Education Hasan-Ali Yücel and the General Director of Primary Education Ismail Hakkı Tonguç. Yücel took part in the educational, artistic, cultural, political and social infrastructure of the institutes and in the discussions in the Parliament, Tonguç took part in the practices and the creation of the theory of the Institute.

Key Words: Hasan-Ali Yucel, Education, National Education

Giriş

Çok kültürlü ve etnik olarak çeşitliliği barındıran Osmanlı Devleti, Fransız İhtilali ile yayılan milliyetçilik akımının tesirinde ve etkisinde kalmıştır. Bağımsızlık arayışlarının ve ayrılıkların görülmesi, savaşlardan başarısız ve gücünü yitirerek çıkması, devletin birçok alanındaki bozulmalar yıkılışa doğru gidişi hızlandırmıştır (Şentürk, 2015).

Sonrasında gelen ve tüm dünya ile birlikte özellikle Osmanlı'yı sarsan I. Dünya Savaşı ve sonrasındaki gelişmeler devleti yıkılmaya götürmüştür. Sonrasında tekrardan ayağa kalkma, topyekûn bir mücadele ve yeni bir devlet kurma girişimleri ile geçen bu süreçte, bireyin önemi ve etkisi anlaşılmış ve gelişen hadiseler neticesinde ferde önem verilme gayretine gidilmiştir. Bu bağlamda yeni devletin temelleri atılırken vatandaşa ulaşma, vatandaş yetiştirme, desteğini alma ve şekillendirme girişimleri başlamıştır (Kaynardağ, 1997).

Millî mücadele yıllarında çok kimlikli yapının olması, Türk milliyetçiliği söyleminin düşünüldüğü halde söylenememesine yol açmıştır. 1921 Anayasası'nda da belirtildiği üzere egemenlik millete verilmiş ve ulus devlet anlayışı benimsenmiştir (Şentürk, 2015).

Osmanlıdan gelen tebaa, halk toplulukları Türk üst kimliği altında toplanmıştır. Böylece etnik ve dinsel alt kimliklerden oluşabilecek sorunların önüne geçilmek istenmiştir (Polat, 2011).

Cumhuriyetin kuruluşundan sonra Atatürk ideolojisi çerçevesinde yeni bir ulusal kimlik inşa edilmek istenmiştir. Fakat Osmanlı'dan gelen ve ülkenin her yerine yayılmış olan birçok farklı etnik ve dini kimlikleri bu ulusal kimliğe sığdırma anlayışı zayıf kalmıştır (Kaynaradağ, 1997).

Zaten bir kimliğe sahip olan insanların sonradan yapay olarak oluşturulan bir kimliğe adapte olma süreci sancılı geçmiştir. "Atatürkçü bakış açısıyla inşa edilen yeni, modern, ulusal kimlik; yukarıdan aşağıya yapılan ve devlet eliyle gerçekleştirilen bir projedir." (Polat, 2011).

Verilen eğitimlerle vatandaş yetiştirmek hedeflenmiş ve bu vatandaşların kendi ve ulusal benliğine sahip çıkması, ulusuna ve vatanına bağlı olmasını amaçlamışlardır. Ayrıca eğitimdeki temel amaç milli karakter çerçevesinde olmuş, insanların ulusçu yetişmesi hedeflenmiştir (Çelebi ve Asan, 2013).

Kurtuluş yıllarında etnik ayırım yapılmadığı, milliyetçi söylemlere yer verilmediği görülmektedir ve Misak-ı Milli sınırları içindeki herkesin birleştiği görülmektedir. Sonraki dönemlerde ise tek kimlik, homojen kimlik oluşturmak amacıyla milliyetçi söylemlere kaymalar olmuştur (Kaynaradağ, 1997).

Anayasalarda "dil, din, ırk farkı olmaksızın tüm vatandaşların eşit olacakları" söylemleri yer alırken uygulamada bunun pek gerçekleşmediği görülmektedir. Farklılıkların tek düze haline getirilmeye çalışıldığı; tek dil, tek ülkü, tek tip vatandaş anlayışının uygulanmaya çalışıldığı görülmüştür (Polat, 2011).

Milli Mücadele Dönemi, Sevr Antlaşması'nın ortaya çıkardığı psikolojik yıkımın etkisiyle hareket eden kurucu kadronun, Misak-ı Milli hudutları içindeki bütün coğrafyayı içine alacak egemen ve bağımsız bir devlet kurmak amacına yöneldiği yıllardır. Bu nedenle kurucu kadro, gelecekte oluşturmayı düşündüğü ulusal kimliğe ilişkin kucaklayıcı mesajlar vermeyi tercih etmiş, eğitim, kültür, sanat, edebiyat kavramının tesisinde de yine aynı kucaklayıcılığa yaslanmıştır (Polat, 2011).

Hasan-Âli Yücel'in Hayatı

Hasan-Âli Yücel, 17 Aralık 1897'de İstanbul'da doğmuştur. Babası Posta Telgraf Müfettişi Ali Rıza Bey, annesi Neyire Hanımdır. 1901 yılında dört yaşında iken Laleli'deki Yolgeçen Mektebine, 1906 yılında dokuz yaşında iken Mekteb-i Osmanî'ye gitmiştir. Mekteb-i Osmanî'yi 1911 bitirdikten sonra Vefa İdadisi'ne gitmiştir (Şentürk, 2015).

15 yaşında iken "Mektepli" dergisine ilk yazısını yazmıştır. Lise son sınıfta iken Birinci Cihan Harbinin çıkması sonucu askere çağırılmış ve eğitimine ara vermek zorunda kalmıştır. 18 yaşında yedek subay olarak başladığı askerlik görevinden 1918'de terhis olmuştur (Eken-Acar, 2012).

O dönemde eğitimini yarıda bırakmış öğrencilere verilen haktan faydalanarak Darülfünun Hukuk Fakültesi'ne kaydolmuş, hocası ile tartışması sonucu buradan ayrılmış ve Darülmualimin-i Aliye'nin Edebiyat Fakültesi Felsefe bölümüne kaydolmuştur.

Gündüzleri eğitimine devam etmiş, geceleri ise İfam gazetesinde muhabir olarak yoğun bir şekilde çalışmıştır. Darülfünun'da öğretmenlerinden birisi de İsmail Hakkı Baltacıoğlu'dur (Taşkesen, 2006).

1921'de mezun olan Yücel, 1922'de ilk öğretmenlik görevi olan İzmir Erkek Öğretmen Okulu'na Türkçe ve Edebiyat öğretmeni olarak atanmış ve burada çalışmaya başlamıştır (Şentürk, 2015).

1923'de İzmir'den İstanbul'a gelmiş, burada sırasıyla; Kuleli Askeri Lisesi'nde Edebiyat öğretmenliği, İstanbul Erkek Lisesi'nde Felsefe ve Edebiyat öğretmenliği, Galatasaray Lisesi'nde Türkçe ve Malumat-ı Vataniye öğretmenliği yapmıştır (Bulut, 2008).

1927'de İstanbul Maarif Eminliği'ne Maarif Müfettişi olarak atanmış, Eminlikler kaldırılınca da doğrudan Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu'nda yer almıştır. 1930'da Bakanlık tarafından Fransa'ya oradaki eğitim teşkilatını, kanun ve yönetmenliklerini, kültür kuruluşlarını incelemek üzere gönderilmiştir (Taşkesen, 2006).

Bu süre içerisinde eğitim kurumlarını incelemiş, Fransız kültür ve eğitim sistemine yakından bakmıştır. Bir yandan Fransızcasını geliştirmiş, bir yandan da opera, tiyatro, konser gibi kültürel etkinliklere ilgi göstermiş, kendini geliştirmeye yönelmiştir (Eken-Acar, 2012).

Fransa'dan dönen Yücel, 11 Kasım 1930 - 3 Mart 1931 tarihleri arasında Mustafa Kemal'in yurt gezisine danışmanlık yapması için bakanlık tarafından görevlendirilmiştir. Yücel, Türk Dili Tetkik Cemiyeti 12 Temmuz 1932'de kurulduktan sonra Etimoloji Kolu başkanlığına getirilmiş, aynı yıl Ankara'daki Gazi Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü'ne atanmıştır.

Hem arkadaşı hem meslektaşı olan İsmail Hakkı Tonguç ile yolları burada kesişmiştir. 1933'te Maarif Vekâleti Orta Tedrisat Umum Müdürlüğü'ne (Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü) atanan Hasan-Âli, bu görevden milletvekili olmak istemesiyle 1935'te ayrılmıştır (Şentürk, 2015).

1 Mart 1935 tarihinde İzmir Milletvekili olarak TBMM'ye giren Hasan-Âli Yücel, 28 Aralık 1938 tarihinde Maarif Vekilliği (Milli Eğitim Bakanlığı) görevine getirilmiştir. 41 yaşında iken başladığı bu görevi 12 Ağustos 1946'ya kadar yürütmüştür (Bulut, 2008).

Yücel bu süreç içerisinde, yıllardır üzerinde çalıştığı eğitim faaliyetlerini gerçekleştirme imkânı bulmuş, bakanlığı döneminde İsmet İnönü'nün de desteğini alarak Kemalist ilkeler doğrultusunda hümanist reformları yürütmüştür (Ergün, 1998).

5 Ağustos 1946'da bakanlıktan istifa etmiş, milletvekili olarak görevini sürdürmüştür. 7 yıl 7 ay süren bakanlığı döneminde ilköğretim, halk eğitimi, köy eğitimi, sanat eğitimi, teknik eğitim, güzel sanatlar, yayın, yüksek öğretim seferberliği ve pek çok alanda önemli faaliyetler yürütmüştür (Bulut, 2008).

Eğitimin tüm kademelerinde; ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimde önemli girişimler olmuştur. Köy Enstitüleri kurulmuş, köy okullarının sayısı artırılmış, ders kitapları ve müfredatları düzenlenmiş, öğretmen yetiştirilmesi konusuna önem verilmiş, üniversite, birçok fakülte ve yüksekokullar açılmış, mesleki ve teknik öğretiminin artmasına önem verilmiştir (Eken-Acar, 2012).

Bakanlığı döneminde faaliyete geçen ve Türk eğitim tarihine iz bırakan Köy Enstitüleri, Milli Eğitim Bakanı Hasan-Âli Yücel ve İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç'un emeği, öncülüğü ve desteği ile kurulmuştur (Kocabaş, 2019).

Enstitülerin eğitim, sanat, kültür, siyasi ve sosyal alt yapısında ve TBMM'de tartışmalarda Yücel, uygulamalarda ve Enstitü kuramının oluşturulmasında Tonguç yer almıştır (Kocabaş, 2019).

Bakanlığı döneminde yürütülen bazı faaliyetler şu şekilde sıralanabilir: 2 Mayıs 1939'da Birinci Türk Neşriyat Kongresi toplanmış ve bu toplantıda alınan kararlar doğrultusunda Tercüme Bürosu kurulmuş ve dünya klasiklerinin çevirisi yapılmış, ansiklopedi hazırlıkları başlamış ve birçok dergi yayına girmiştir (Kalyoncuoğlu, 2010).

17-29 Temmuz 1939 tarihleri arasında Birinci Maarif Şurası toplanmış; 17 Nisan 1940'da Köy Enstitüleri, 20 Mayıs 1940'da Devlet Konservatuarı kurulmuştur. 6 Haziran 1941'de Birinci Coğrafya Kongresi toplanmıştır (Kalyoncuoğlu, 2010).

Türk Spor Kurumu, 1938'de kurulan Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'ne devredilmiş, 1942'de Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmıştır. 15 Şubat 1943'te İkinci Maarif Şurası toplanmış ve 8 Kasım 1943'te Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi açılmıştır. 20 Kasım 1944'te İstanbul Teknik Üniversitesi öğrenime başlamış, 1944'te Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü kurulmuş, 9 Ekim 1945'te Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi açılmıştır (Kalyoncuoğlu, 2010).

Yücel, 4-20 Kasım 1945 tarihleri arasında, Milli Eğitim Bakanı olarak Londra'da yapılan UNESCO Konferansında Türkiye'yi temsil etmiştir. 13 Haziran 1946'da "4936 sayılı Üniversiteler Kanunu" çıkarılmış, yine 1946'da Ankara Üniversitesi kurulmuştur. (Koraltürk, 1997).

Bakanlıktan istifasından sonraki süreçte gazetecilik görevine dönmüştür. Bu süreçte yayın hayatına birçok eserler kazandırmış; kitaplar, şiirler ve yazılar yazarak kültürel faaliyetlerine devam etmiştir. 1956'dan 1960'a kadar İş Bankası Yayınları'nı yönetmiştir (Kalyoncuoğlu, 2010).

27 Mayıs 1960 darbesinden sonra kurulan Milli Eğitim Komisyonu'nda görev almıştır. Türk eğitim tarihine derin izler bırakan Yücel, 26 Şubat 1961'de İstanbul'da vefat etmiştir (Taşkesen, 2006).

1995'te toplanan UNESCO Genel Konferansı'nda 1997 yılı, doğumunun yüzüncü yıldönümü olması nedeni ile Hasan- Âli Yücel yılı ilan edilmiştir. Yücel bu şekilde dünya çapında anılmıştır (Eken-Acar, 2012).

Eğitim alanında olduğu kadar kültür, sanat, edebiyat ve yayıncılık alanında da önemli ölçüde liderlik vasfı taşıyan Yücel'in hayatında ülkücülük ve hizmet tutkusu ön planda olmuştur (İnan, 1981).

Doğu ve batı kültürünü iyi araştırmış bir Cumhuriyet aydını olan Yücel, tüm gayretini "Türk devletinin dağlarında, bayırlarında hatta en ücra köşelerinde kendi kendine açıp solan çiçek bırakmayacağız" diyerekten ülkesi için harcamıştır (Kocabaş, 2019).

Çok yönlü bir kişiliğe sahip olan Yücel, bakanlığının yanında Mevlevi dervişi, felsefeci, filozof, musikişinas, şair, yazar, edebiyat tarihçisi, eğitim tarihçisi, öğretmen, müfettiş, devlet adamı ve gazeteci gibi yönleri de vardır (Arıkan, 1997; Eken-Acar, 2012).

Hasan-Âli Yücel'in Eserleri

Hasan-Âli Yücel'in yaşamı boyunca mümbit bir düşünce adamı ve yazar olarak öne çıktığını görüyoruz. Onun kaleme aldığı eserleri şunlardır:

Felsefe Elifbası-Ruhiyat,1923.

Surî ve Tatbikî Mantık, 1926.

Türk Edebiyatı Numuneleri, Birinci Cilt, (Hıfzı Tevfik (Gönensay) ve İhsan Hamâmîzade (Hamâmî) ile birlikte), 1926.

Mantık ve Metodoloji, 1928.

Sanat Muhasebeleri, 1928.

Tevfik Fikret: Tarih-i Kadîm ve Doksan Beşe Doğru (baskıya hazırlayan: Hasan-Âli), 1928.

Goethe: Bir Dehanın Romanı, 1932.

Mevlana'nın Rubâileri, 1932.

Türk Edebiyatına Toplu Bir Bakış, Birinci Kitap, 1932.

Askerlik ve İdare İçin İstilah Olabilecek Türkçe Sözcükler, (Ahmet (Caferoğlu ile birlikte), 1933.

Dönen Ses, 1933.

Türk Edebiyatı (Abdülkadir ile birlikte yazılmış), 1934.

Fransa Maarif Teşkilatında Müfettişler, 1934.

Fransa'da Kültür İşleri, 1936.

Bir Türk Hekimi ve Tıbbı Dair Manzum Bir Eseri, 1937.

Fazıl Ahmet Hayatı ve Eserleri, 1937.

Pazartesi Konuşmaları, 1937.

Sizin İçin, Çocuklara Şiirlerim, 1937.

İçten-Dıştan, 1938.

Türkiye'de Ortaöğretim, 1938.

Ebedî Şef, 1939.

Maarif Vekili Hasan-Âli Yücel'in 1939 Maarif Şûrasını Açış Nutku, 1939.

Sizin İçin, 1942.

Mantık, 2 fasikül, 1942.

Dört Hayvan, Bir İnsan, 1943.

Şükrü Saraçoğlu/Hasan Ali Yücel, 1943.

Sayın Maarif Vekili Hasan Ali Yücel'in Fen Fakültesi Temel Atma Törenindeki Söylevi ve Üçüncü İç Hastalıkları Kliniği Açış Söylevi, 1943.

Üniversitenin On birinci Ders Yılına Başlama Töreninde Maarif Vekili Hasan-Âli Yücel'in Mesajı, 1944.

İsmet İnönü/Hasan Ali Yücel, 1944.

Zonguldak'ta Maarif Vekili Hasan-Âli Yücel'in Söylevleri, 1944.

Cumhurbaşkanları, Başbakanlar ve Milli Eğitim Bakanlarının Milli Eğitimle İlgili Söylev ve Demeçleri, 1946.

Bilimler Felsefesi, Mantık, 1947. Dâvam, 1947.

Hasan-Âli Yücel'in Açtığı Davalar ve Neticeleri, 1950.

Mantık Dersleri, Liselerin Son Sınıfları İçin, 1952.

Mevlâna, 1952.

Kültür Üzerine Düşünceler, 1952.

Felsefe Dersleri, Metafizik, Ahlâk, Estetik, Liselerin Edebiyat Kolları İçin, 1954.

Yurttaşlık Bilgisi, 4.Sınıf (Rakım Çalapala ile beraber yazılmıştır), 1955.

Yurttaşlık Bilgisi, 5.Sınıf (Rakım Çalapala ile beraber yazılmıştır), 1955.

Hürriyete Doğru, 1955.

İyi Vatandaş-İyi İnsan, 1956.

Fecr-i Ati Hareketinin Geniş Tarihi, 1957.

Kıbrıs Mektupları, 1957.

Edebiyat Tarihimizden I, 1957.

Katip Çelebi ve Keşf-El-Zunun, (Katip Çelebi'den ayrı basım), 1957.

İngiltere Mektupları, 1958.

Hürriyet Gene Hürriyet, Cilt I, 1960.

Dinle Benden, 1960.

Allah Bir, 1961.

Hürriyet Gene Hürriyet, Cilt II, 1966.

Atatürk, Hazırlayanlar; Salih Omurtak, Hasan- Âli Yücel, İhsan Sungu, Enver Ziya Karal, Faik Reşit Unat, Enver Sökmen, Uluğ İğdemir, 1000 Temel Eser: 25, 1970.

Kültür Üzerine Düşünceler, 1974.

Geçtiğim Günlerden, 1990.

Öğretmen Öğrenci Köşesi, (Hazırlayan: Canan Eronat), 1995.

Hasan-Âli Yücel'in Eğitim İle İlgili Görüşleri

Hasan-Âli Yücel, eğitim tarihimizin en önde gelen isimlerinden birisidir. Hem öğretmenliği, hem devlet görevleri, hem de bakanlığı döneminde önemli fikir ve felsefeleri ile dikkat çekmiş, Cumhuriyet'in eğitim alanındaki faaliyetlerinde önemli adımların atılmasında gerek yardımcı olmuş gerekse öncülük etmiştir. Eğitim tarihimizin kilit taşlarından biri sayılan Yücel'in eğitim görüşleri, çağının ve sonrasının eğitim felsefesine yön vermiştir (Kalyoncuoğlu, 2010).

Cumhuriyetle gelen eğitim alanındaki yenilikleri ve reformu eğitimin her alanında yapmaya çalışan Yücel; ilköğretim, halk eğitimi, köy eğitimi, bireysel eğitim, sanat eğitimi, teknik eğitim, güzel sanatlar, yayın, yüksek öğretim seferberliği ve pek çok alanda önemli faaliyetler yürütmüştür (Koç, 2011).

Eğitimi yaşam felsefesinin merkezine koyan Yücel'e göre eğitimin amacı, yetişen nesli, kendi milletimize ve tüm insanlığa faydalı olabilecek her türlü medeniyet vasıflarını vermektir (Kalyoncuoğlu, 2010).

Eğitimin görevi milletin kabiliyetlerini keşfedip yükseltmektir. Bu eğitim işi de devletin görevlerinden birisidir ve devlet vatandaşlarının eğitimini ve eğitim alma imkânını tam manasıyla yerine getirmelidir (Ergün, 1998).

Millî eğitim, halkın eğilimlerine, yeteneklerine ve değerlerine dayanıp orijinal olmalı ki başarı elde edilebilsin. O'na göre başka memleketlerden el yordamı ile getirilen metotlar uygulamada başarısız olacaktırlar (Koç, 2011).

Eğitimde pratik ve teoriğin birlikte olması gerektiğini söyleyen Yücel, geleneksel, ezberci eğitimin karşısında durmuş, öğretmenin ders verip öğrencinin ders aldığı pasif konumdan çıkılması gerektiğini söylemiş; çocukların zekâ ve yeteneklerine uygun ve ihtiyaçlarına cevap verebileceği, yaratıcılığını geliştirebileceği, derslerine hazırlanıp araştırma yapabilecekleri bir eğitim inşası (Eken-Acar, 2012).

Yücel'in eğitim anlayışında Batı kültürünün memleketteki eğitimin içerisine girmesi fikri vardı. Bir yandan batı kültürünün kaynaklarından yararlanarak, diğer yandan Türk insanının ve

kültürünün kaynaklarından yararlanarak insana ulaşmak, hümanizmaya gitmek hedeflediği şeydi (Eyüboğlu, 1961).

Batılılaşma düşüncesi kapsamında tercüme işine ve yayıncılık çalışmalarına oldukça ehemmiyet vermiştir ve bu noktada Enstitüler, Yücel'in hümanist eğitim anlayışının yansımasıdır (Koç, 2011).

Bu dönemde sıkça kullanılan ve yol haritası olan hümanizm çerçevesinde batılılaşma hareketleri gerçekleşmiştir. Yücel eğitim felsefesini hümanizm fikri doğrultusunda oturtmuştur (Kalyoncuoğlu, 2010).

Cumhuriyetin ve Enstitülerin eğitim felsefesi Yücel'in eğitim felsefesiyle bütünlük arz etmektedir. Yaratıcı, üretici, demokrat insanlar ve ulusallık, bilimsellik ilkeleri bu felsefenin öne çıkan temalarıdır (Eken-Acar, 2012).

Eğitimin içerisinde sevgi, saygı, çağdaşlık, sanat, kültür, edebiyat, bilimsellik, yetkinlik, yaratıcılık, üreticilik, yaşamsallık, katılımcılık ve toplumsallık gibi temalar olmalıdır (Taşkesen, 2006).

Ülkenin her bir vatandaşını eğitim, yayım, sanat gibi vasıtalarla eğitmeyi ve uyarmayı gaye edinmiştir. Halk eğitimine önem veren Yücel, köylünün şehirli standartlarına çıkarılmasını arzu etmiştir (Koç, 2011).

Çağdaş bir millet olarak yükselmek, hürriyet, medeniyet ve demokrasinin, ekonomik olarak kalkınma ve gelişmenin okuryazarlığın yayılmasına, ilköğretim ve halk eğitimin yaygınlaştırılmasına ihtiyaç olduğuna dikkat çekmiş, okuryazarlığın ülkenin büyük bir kitlesi olan köylüye de ulaşmasına çalışmış, her il'e bir lise, her ilçeye bir ortaokul açılması prensip edilmiştir (Şentürk, 2015).

Köylünün eğitimine ehemmiyet vermiş ve bu bağlamda Enstitülerin hayat bulmasına ve eğitim hayatına devam etmesine özel çaba sarf etmiştir. Bununla birlikte kızların eğitimine önem vermiş ve cinsiyet eğitimine ve toplumun bireylere biçtiği rollere uygun hareket edilmesi üzerine durmuştur (Karaaslan-Şanlı, 2010).

Eğitim çalışmalarının her alanında olduğu gibi özellikle de mesleki ve teknik eğitime önem veren Yücel, öğrenmeyi "iş" vasıtasıyla gerçekleştirmeyi birincil anlamda hedeflemiştir (Kalyoncuoğlu, 2010).

Bakanlığı döneminde genel kültür eğitimi veren okulların yanında meslek eğitimi için de ciddi adımlar atılmış ve bu alandaki gelişme ve ilerlemenin önü açılmış ve öncülük edilmiştir (Kalyoncuoğlu, 2010).

Ülkenin kısa bir süre içinde endüstrileşme atılımlarına girebilmesi, tekniğin ve makinenin ülkede yaygın hale gelebilmesi için ihtisas sahibi elemanlar ve nitelikli iş gücünü artırma girişimlerinde bulunulmuştur (Taşkesen, 2006; Eken-Acar, 2012).

Sonuç

Sonuç olarak Hasan-Âli Yücel'in hayatı, eserleri ve çalışmaları göz önüne alındığında eğitimin onun yaşam felsefesi ve nirengi noktası olarak merkezde yer aldığı görülecektir. Yücel, eğitim tarihimizin en önde gelen isimlerinden birisidir.

Cumhuriyet'in eğitim alanındaki faaliyetlerinde önemli adımların atılmasında gerek yardımcı olmuş gerekse öncülük etmiştir. Eğitim tarihimizin kilit taşlarından biri olarak eğitim görüşleri, çağının ve sonrasının eğitim felsefesine yön vermiştir.

Cumhuriyet'le gelen eğitim alanındaki yenilikleri ve reformu eğitimin her alanında yapmaya çalışan Yücel; ilköğretim, halk eğitimi, köy eğitimi, bireysel eğitim, sanat eğitimi, teknik eğitim, güzel sanatlar, yayın, yüksek öğretim seferberliği ve pek çok alanda önemli faaliyetler yürütmüştür.

Yücel'e göre eğitimin amacı, yetişen nesli, kendi milletimize ve tüm insanlığa faydalı olabilecek her türlü medeniyet vasıflarını vermektir. Eğitimin görevi milletin kabiliyetlerini keşfedip yükseltmektir. Bu eğitim işi de devletin görevlerinden birisidir ve devlet vatandaşlarının eğitimini ve eğitim alma imkânını tam manasıyla yerine getirmelidir.

Yücel'e göre milli eğitim, halkın eğilimlerine, yeteneklerine ve değerlerine dayanıp orijinal olmalı ki başarı elde edilebilmelidir. Başka memleketlerden el yordamı ile getirilen metotlar uygulamada başarısız olacaktırlar.

Eğitimde pratik ve teoriğin birlikte olması gerektiğini söyleyen Yücel, geleneksel, ezberci eğitimin karşısında durmuş, öğretmenlerin ders verip öğrencinin ders aldığı pasif konumdan çıkılması gerektiğini söylemiş; çocukların zekâ ve yeteneklerine uygun ve ihtiyaçlarına cevap verebileceği, yaratıcılığını geliştirebileceği, derslerine hazırlanıp araştırma yapabilecekleri bir eğitim inşası.

Yücel'in eğitim anlayışında Batı kültürünün memleketteki eğitimin içerisine girmesi fikri vardı. Bir yandan batı kültürünün kaynaklarından yararlanarak, diğer yandan Türk insanının ve kültürünün kaynaklarından yararlanarak insana ulaşmak, hümanizmaya gitmek hedeflediği şeydi.

Batılılaşma düşüncesi kapsamında tercüme işine ve yayıncılık çalışmalarına oldukça ehemmiyet vermiştir ve bu noktada Enstitüler, Yücel'in hümanist eğitim anlayışının yansımasıdır. Bu dönemde sıkça kullanılan ve yol haritası olan hümanizm çerçevesinde batılılaşma hareketleri gerçekleşmiştir. Yücel eğitim felsefesini hümanizm fikri doğrultusunda oturtmuştur.

Cumhuriyet'in eğitim felsefesi Yücel'in eğitim felsefesiyle bütünlük arz etmektedir. Yaratıcı, üretici, demokrat insanlar ve ulusallık, bilimsellik ilkeleri bu felsefenin öne çıkan temalarıdır. Eğitimin içerisinde sevgi, saygı, çağdaşlık, sanat, kültür, edebiyat, bilimsellik, yetkinlik, yaratıcılık, üreticilik, yaşamsallık, katılımcılık ve toplumsallık gibi temalar olmalıdır.

Ülkenin her bir vatandaşını eğitim, yayım, sanat gibi vasıtalarla eğitmeyi ve uyarmayı gaye edinmiştir. Halk eğitimine önem veren Yücel, köylünün şehirli standartlarına çıkarılmasını arzu etmiştir.

Her yönüyle ilerici ve çağdaş bir millet olarak yükselmek, hürriyet, medeniyet ve demokrasinin, ekonomik olarak kalkınma ve gelişmenin okuryazarlığın yayılmasına, ilköğretim ve halk eğitiminin yaygınlaştırılmasına ihtiyaç olduğuna dikkat çekmiş, okuryazarlığın ülkenin büyük bir kitlesi olan köylüye de ulaşmasına çalışmıştır.

Kaynakça

- Akbay, E. (2007). E. Durkheim ve Eğitimde Sosyolojinin Önemi. Eğitim Klasikleri incelemeleri (Edt. Bahri Ata ve İkrâm Bağcı). 121-146. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Altındağ, A. (2013). Tek Parti Dönemi'nde (1924-1946) İlkokullarda Vatandaşlık Eğitimi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Arıkan, Z. (1997). Hasan-Ali Yücel ve Tarih Bilinci. Tarih ve Toplum Dergisi, 28(166), 3-12.
- Bölücek, B. (2007). Y. A. Comenius, Büyük Didaktika ve Eşya Öğrenimi. Eğitim Klasikleri incelemeleri (Edt. Bahri Ata ve İkrâm Bağcı). 21-30. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Bulut, Y. (2008). Hasan Âli Yücel: İcraatları ve Eserleriyle Bir Eğitim Bakanının Portresi. Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, 6(12), 665-684.
- Civek, D. B. (2008). Yeni Sosyal Bilgiler 4. ve 5. Sınıf Programlarında Vatandaşlık Eğitimi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çatak, M. (2015). Türkiye'de Sosyal Bilgiler Eğitim Programlarının İncelenmesi. Ekev Akademi Dergisi, 19(62), 69-94.
- Çelebi, N. & Asan, T. H. (2013). Cumhuriyet'in İlk Yıllarındaki (1923-1946) İnsan/Birey Yetiştirme Paradigmasının Son Osmanlı Birikimi İle Karşılaştırmalı Analizi. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 2(1), 140- 148.
- Ergün, M. (1998). Hasan Ali Yücel'in Eğitim ve Kültür Politikası. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (1), 25-37.
- Ersoy, A. F. (2007). Sosyal Bilgiler Dersinde Öğretmenlerin Etkili Vatandaşlık Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri. Yayınlanmamış doktora tezi. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Ertuğrul, Z. (2007). J. Piaget ve Çocuğa Uygun Eğitim. Eğitim Klasikleri incelemeleri (Edt. Bahri Ata ve İkrâm Bağcı). 83-88. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Eyüboğlu, S. (1961). Kaybettiğimiz Değerler Yücel. Unesco Haberleri Dergisi, 4(34), 10-12.
- Güçlü, M. (2013). Cumhuriyetin Öncü Eğitimcilerinden Dr. Halil Fikret Kanad'ın Süreli Yayınlarında Yayımlanan Yazılarının Değerlendirilmesi. Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic Volume 8(11), 113-129.

Güllü, İ. (2015). Durkheimci Bir Sosyolog: İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun Din ve Toplum Görüşleri, Ekev Akademi Dergisi, 19(62), 205-228.

Güngör, M. (2008). Çağının Önünde Koşan Bir Aydın: İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 4(1), 54-64.

İnan, M. R. (1981). Hasan Ali Yücel'in Kişiliği. Eğitim ve Bilim, 6(32), 32-36.

Kalyoncuoğlu, Z. (2010). Köy Enstitüleri'nde Hasan Ali Yücel'in Yeri. Folklor/Edebiyat Dergisi, 16(64), 237-244.

Keskin, Y. (2009). Türkiye'de İlkokul Programlarında Yer Alan Sosyal Bilgiler İçerikli Derslere Ait Öğretim Programlarının Gelişimine Tarihsel Bir Bakış. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi 13(2), 107-130.

Kocabaş, K. (2019). Köy Enstitülerinden Günümüze Eğitim ve Arayışlar. İzmir: Teknofest Matbaacılık.

Koç, N. (2011). Cumhuriyet Tarihimizin Eğitim ve Kültür Politikalarında Hasan Ali Yücel. Aramızdan Ayrılışının 50.Yılında Hasan Ali Yücel'den Günümüze Eğitim, Bilim, Kültür Politikaları Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri. İzmir: Yeni Kuşak Köy Enstitülüler Derneği Yayınları. 322-334.

Koraltürk, M. (1997). Hasan Âli Yücel (1897- 1961). Tarih ve Toplum Dergisi, 28 (166), 19-21.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı. mufredat.meb.gov.tr.

Oğuz, S. (2007). M. Condorcet ve Vatandaşlık Eğitimi. Eğitim Klasikleri incelemeleri (Edt. Bahri Ata ve İkrâm Bağcı). 43-46. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Polat, E. G. (2011). Osmanlıdan Günümüze Vatandaşlık Anlayışı. Ankara Barosu Dergisi, 3. 127-157.

Safran, M. (Edt). (2019). Dünya Eğitimine Yön Verenler. Ankara: MEB Kültür Yayınları.

Şentürk, T. F. (2015). Türk Milli Eğitimine Damgasını Vuran Bir Eğitim Lideri "Hasan-Âli Yücel". Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Taşkesen, Ü. S. (2006). Hasan Ali Yücelin Eğitim Felsefesi ve Türk Milli Eğitimine Katkıları. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Tonga, D. (2013). 8. Sınıf Öğrencilerinin Vatandaşlık Bilinci Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Tonguç, E. (1970). Devrim Açısından Köy Enstitüleri ve Tonguç. İstanbul: Ant Yayınları.

Yeşiltaş, N. K. (2007). J. Dewey'in Eğitim Anlayışı ve Sosyal Bilgiler Öğretimi. Eğitim Klasikleri incelemeleri (Edt. Bahri Ata ve İkrâm Bağcı). 53-72. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldız N. & Akandere, O. (2017). Köy Enstitülerinin İdeolojik Yapısı. Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi. XVII/35, 275-316.

Yılmaz, E. (2012). Ziya Gökalp'ın Şiirlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Yücel, H. A. (2000). İntikam Olsun. Toplumsal Tarih Dergisi, 78, 52-53.